

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Inleiding

Grijzenhout, F.

Published in:

Bibliografie 2012: beeldende kunst en kunstnijverheid 1700-1850. - 2007-2011

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Grijzenhout, F. (2012). Inleiding. In J. Vuister (Ed.), *Bibliografie 2012: beeldende kunst en kunstnijverheid 1700-1850. - 2007-2011* (pp. 2-5). Den Haag: Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici

Bibliografie

Beeldende kunst en kunstnijverheid 1700-1850

2007-2011

Inleiding

Voor u ligt een bibliografie van publicaties door in Nederland werkzame kunsthistorici over beeldende kunst en kunstnijverheid in de periode 1700-1850.

Vragen van periodisering hebben lange tijd kunnen rekenen op de warme belangstelling van historici van allerlei signatuur. Die vragen zijn ook relevant: ze gaan over datgene wat een tijdperk karakteriseert, bindt, voortzet, en over datgene wat datzelfde tijdvak juist onderscheidt van een ander. Om een persoonlijk voorbeeld te geven: de leerstoel Kunstgeschiedenis van de Nieuwere Tijd die ik sinds juni 2011 aan de UvA bekleed, heet het tijdperk van de Renaissance tot 1750 te bestrijken. Ooit moet de overtuiging hebben bestaan dat dit een zinvolle demarcatielijn was ten opzichte van het tijdperk van de Nieuwste Tijd dat daarop volgt, van 1750 tot heden. Ik ervaar het jaar 1750 echter beslist niet als een keerpunt in de kunstgeschiedenis. Het neoclassicisme dat omstreeks die tijd als internationale kunststijl geformuleerd wordt, kan misschien beschouwd worden als de eerste van de neostijlen die de kunst in de anderhalve eeuw daarna kenmerken. Het is echter nog maar de vraag of dit voldoende rechtvaardiging is voor een scheidslijn omstreeks 1750. Het lijkt nu logischer om die te zoeken in de jaren omstreeks 1900, maar ook het concept en het veronderstelde belang van het modernisme, met al zijn ideologische implicaties, wordt intussen alweer allerwegen gerelativeerd en gekritiseerd. Als ik zelf één moment in de achttiende eeuw, of zelfs in de geschiedenis sinds de Middeleeuwen zou moeten aanwijzen dat een wezenlijke verandering plaatsvond, dan zou dat de Franse Revolutie zijn, die op een radicale manier een einde maakte aan een sinds eeuwen gegroeide en geconserveerde samenlevingsvorm en de daarbij horende culturele uitingen. Daar kan weer tegenin worden gebracht dat de impact van de Franse Revolutie op de kunsten veeleer van institutionele dan van artistieke aard is geweest. Hoe dan ook, laten we het tijdvak 1700-1850 dat voor deze bibliografie wordt aangehouden voor het gemak maar “de lange achttiende eeuw” noemen.

De bestudering van de kunst van die lange achttiende eeuw in Nederland is en blijft een enigszins moeizame zaak. Het aantal onderzoekers in Nederland dat zich professioneel of althans serieus met de periode bezig houdt, is beperkt. Aan de bibliografie is ook af te lezen dat zij zich vooral richten op Nederlandse kunst en kunstnijverheid uit die periode en dat het merendeel van de publicaties ook in het Nederlands gesteld is. Daar is uiteraard niets mis mee, maar het is wel een indicatie voor het feit dat de lange achttiende eeuw vanuit internationaal perspectief niet verschrikkelijk belangwekkend wordt gevonden. Dat moge terecht of onterecht

zijn, het betekent hoe dan ook dat het lastig is voor onderzoekers om voor publicaties over dit gebied een internationaal platform te vinden dat ook in academische zin meetelt. In de race om *rankings*, *H-scores* en *impactfactors* die het moderne academische bedrijf kenmerkt, is dat een belangrijk nadeel, dat op den duur zou kunnen zorgen voor verdere marginalisering, althans in academische zin, van de studie van dit gebied. Het is in dat licht waarschijnlijk verstandig dat *De achttiende eeuw* – in 1968 begonnen onder de heerlijke titel *Documentatieblad Werkgroep Achttiende Eeuw* en aanvankelijk voornamelijk gericht op de literaire en intellectuele geschiedenis van Nederland in dit tijdvak – zich sinds 2007 nadrukkelijk positioneert als een internationaal *peer reviewed* tijdschrift en steeds meer artikelen in een andere taal dan het Nederlands opneemt. Ook het aantal bijdragen op dit gebied in gerenommeerde, internationaal georiënteerde kunsthistorische tijdschriften van Nederlandse bodem als *Oud-Holland* en *Simiolus* blijft beperkt en komt voor een deel dan nog meer voort uit de belangstelling voor de kunst van de zeventiende eeuw dan voor die van de achttiende op zichzelf. Het fraaie proefschrift *Imitation and Innovation: Dutch Genre Painting 1680-1750 and its Reception of the Golden Age* (2011) en de daarmee verbonden publicaties van Junko Aono vormen en bevestigen dit beeld. Een opvallende uitzondering daarop wordt gevormd door de publicaties van de van oorsprong Schotse conservator buitenlandse kunst van het Rijksmuseum, Duncan Bull, in *The Burlington Magazine* over een aantal internationaal bekende kunstenaars als Goya, Liotard en Trevisani waarvan het Rijksmuseum werk bezit. In dezelfde categorie horen het proefschrift van Pauline Kintz, ook verbonden aan het Rijksmuseum, over de Duitse romanticus Philip Otto Runge en de publicaties van Margreet Boomkamp over aspecten van de internationale beeldhouwkunst omstreeks 1800, deels ook in het Rijksmuseum vertegenwoordigd.

Van de Nederlandse musea zijn het Rijksmuseum Twenthe in Enschede en het Dordrechts Museum het meest actief op het terrein van de kunst van de achttiende eeuw. Twenthe heeft daar een vijftiental jaren geleden een bewuste, strategische keuze voor gemaakt, die op een bewonderenswaardig consistente en verantwoorde manier wordt uitgewerkt, zowel qua aankoop- als tentoonstellingsbeleid. De grotere en kleinere tentoonstellingen aldaar in de afgelopen jaren over Cornelis Troost, Nicolaas Verkolje en andere achttiende-eeuwse kunstenaars passen geheel in dit beleid. Twenthe beijvert zich ook om tentoonstellingen als deze waar mogelijk gepaard te doen gaan van een substantiële catalogus, in het geval van Verkolje met een heel fraai resultaat. Het Dordrechts Museum weet op een natuurlijke manier de achttiende eeuw te integreren in zijn collectie- en tentoonstellingsbeleid, met tal van kleinere of grotere verrassingen en bescheiden of ambitieuze publicaties. Tot die laatste categorie behoort de tentoonstelling en bijbehorende catalogus *De kroon op het werk: Hollandse schilderkunst*

1680-1750, die eerst in het Wallraff-Richartz Museum in Keulen en daarna in 2007 in Dordrecht en Kassel te zien was. Met bijdragen van Marlies Enklaar, Marijke van der Glas, Ekkehard Mai, Sander Paarlberg en Gregor Weber en anderen staat deze publicatie als monument voor wat wel de Zilveren Eeuw van de Nederlandse schilderkunst is genoemd. De serieuze aanpak bij dit project werd ondersteund door een wetenschappelijk symposium in Keulen dat ruim aan de tentoonstelling vooraf ging en waarvan de akten in 2006 werden gepubliceerd (E. Mai ed., *Kunst nach Rembrandt. Zur niederländischen Kunst zwischen 1670 und 1750*, Köln 2006). Van de andere Nederlandse musea waar regelmatig aandacht wordt besteed aan de achttiende en vroege negentiende eeuw moet ten slotte nog Teylers Museum in Haarlem met ere worden vermeld, een museum dat zich krachtens zijn ontstaansgeschiedenis en zijn collectie een blijvende bron van onderzoek en inspiratie op dit gebied mag noemen. Het valt te hopen dat de bezuinigingen die het museale bestel in Nederland nu treffen, Rijksmuseum Twenthe niet zo hard raken dat deze zeldzame museale schouwplaats voor de kunst van de achttiende eeuw in Nederland wegvalt.

Het doorkijken van de vele titels op het gebied van de Nederlandse kunstnijverheid in de periode 1700-1850 doet verlangen naar een vervolg op de tentoonstellingen over het neoclassicisme in Haarlem (1989) en het rococo in het Rijksmuseum (2001). De aangename, bescheiden tentoonstelling over de kamerbehangsels van Jurriaan Andriessen in Museum Van Loon te Amsterdam en de bijbehorende publicatie maakten duidelijk dat op dit terrein nog veel moois aanwezig is dat zich ook goed leent voor interessante presentaties. Iets dergelijks geldt voor de innemende tentoonstelling die Annemieke Hoogenboom samenstelde van getekende dagboekbladen van Christiaan Andriessen uit de collectie van het Stadsarchief Amsterdam en het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. Dit laatste vierde in 2008 zijn 150-jarig bestaan en stelde belangrijke delen van zijn rijke collecties, ook met betrekking tot de achttiende en negentiende eeuw, in tal van Nederlandse musea ten toon. De eerder genoemde Troost-tentoonstelling in Enschede hoorde daarbij. Het blijft te betreuren dat met het emeritaat van Willemijn Fock als hoogleraar aan de Universiteit Leiden de bestudering van de kunstnijverheid, ook die van de achttiende en negentiende eeuw, in Nederland niet meer op hoogleraarniveau wordt beoefend. (Hetzelfde geldt voor de tekenkunst, een voor de achttiende en vroege negentiende eeuw bij uitstek rijk gebied.) De jaargang 2007 van het *Leids Kunsthistorisch Jaarboek* die aan Willemijn Fock werd opgedragen, vormt een waardig eerbetoon aan deze grote geleerde en het met haar verbonden veld van onderzoek.

Waar liggen, dit alles overwegende, in de komende jaren de kansen voor het onderzoek naar de kunst en kunstnijverheid van de lange achttiende eeuw? In de eerste plaats bij nationale en internationale positionering en samenwerking. Hoe moeilijk ook, het zal de kunst zijn verbanden aan te gaan met museale en universitaire instellingen in binnen- en buitenland en met de daar aanwezig collecties en expertise om dit gebied krachtiger naar voren te brengen. Omgekeerd zouden Nederlandse musea en onderzoekers zich misschien meer open moeten stellen en richten op kunst, cultuur en kunstnijverheid uit deze periode in het buitenland. Een van de deelgebieden waar daarvoor gunstige perspectieven lijken te zijn, is dat van de verzamel- en waarderingsgeschiedenis. Weliswaar zal dat voor een deel weer betrekking hebben op de Nederlandse kunst van de zeventiende eeuw, maar de *fortuna critica* daarvan in de achttiende en negentiende eeuw, de geschiedenis van particuliere en institutionele verzamelingen, de samenstelling en de inrichting daarvan, de reproductie ervan in tekening of gravure, de combinatie met contemporaine kunstwerken en de opname in het interieur, al deze aspecten bieden tal van aanknopingspunten voor een versterkte positionering van de bestudering van de kunst en kunstnijverheid van en in Nederland in de jaren 1700-1850.

Frans Grijzenhout

Amsterdam, mei 2012

Verantwoording bij de bibliografie

Tijdens het maken van deze bibliografie is het mij opgevallen dat er relatief weinig over de periode 1700-1850 wordt geschreven. Er zijn maar weinig kunsthistorische tijdschriften die zich volledig op de achttiende of het begin van de negentiende eeuw richten, in tegenstelling tot bijvoorbeeld tijdschriften over de zeventiende eeuw of over hedendaagse kunst. Dit zorgde ervoor dat er soms vijf jaargangen van een tijdschrift bekeken moesten worden, terwijl er slechts één of twee artikelen in stonden die betrekking hadden op de periode 1700-1850. Dit betekent echter ook dat juist voor deze periode een bibliografie zeer bruikbaar is. Kunsthistorici op het gebied van de achttiende en negentiende eeuw hoeven nu niet meer al die tijdschriften zelf door te bladeren om erachter te komen of er een artikel over hun periode in staat. Zij kunnen deze bibliografie lezen en deze doorzoeken op kunstenaar, tijdschrift of auteur.

Met deze bibliografie is geprobeerd om een zo volledig mogelijk overzicht te maken van de artikelen en boeken die de afgelopen vijf jaar zijn uitgebracht, hoewel het door het korte tijdsbestek niet geheel compleet zal zijn. Vanwege dit korte tijdsbestek, heb ik ervoor gekozen om selectief te zijn. Ik heb mij onderscheiden van mijn voorganger Mariël Ellens door niet voor historische maar uitsluitende voor kunsthistorische publicaties te kiezen. In principe heb ik alleen publicaties van Nederlandse auteurs opgenomen. Ik heb echter een uitzondering gemaakt voor buitenlandse auteurs die verbonden zijn aan een Nederlands instituut. Ook artikelen van buitenlandse auteurs in Nederlandse tijdschriften heb ik in de bibliografie opgenomen. Daarnaast heb ik een schifting gemaakt op basis van relevantie. Zo zijn er artikelen van slechts één pagina verschenen die interessante resultaten laten zien en is er gekozen om geen veilingcatalogi of artikelen waarin geen nieuwe informatie aan bod kwam op te nemen. Publicaties over kunstenaars zijn alleen opgenomen als hun geboortedata binnen de periode 1675-1825 vallen of als het artikel of boek een onderwerp beslaat dat binnen de periode 1700-1850 valt. Gezien het korte tijdsbestek en de vele Nederlandse tijdschriften, heb ik ervoor gekozen om alleen een aantal bekende buitenlandse tijdschriften op te nemen. Hierdoor kan het zijn dat publicaties van Nederlandse auteurs in buitenlandse tijdschriften niet zijn opgenomen. Tot slot vond het ook erg belangrijk om alle publicaties zelf in te zien, zodat ik er zeker van zou zijn dat ze voldoen aan mijn richtlijnen. Vooral de Universiteitsbibliotheek Binnenstad van de Universiteit Utrecht en de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag zijn hierbij erg behulpzaam geweest. Latere toevoegingen heb ik dan ook gemarkeerd met een '*', aangezien ik deze publicaties niet zelf heb ingezien. Dank gaat uit naar Debora Meijers die bij de voorlopige bibliografie suggesties voor toevoegingen heeft gedaan. Ook heb ik veel gehad aan de bibliografie van mijn voorganger Mariël Ellens, de tips van Niels van Maanen en de begeleiding van Anne-Maria van Egmond.

De bibliografie is opgedeeld in een aantal categorieën. Het begint bij de algemene kunstgeschiedenis, waarna de schilderkunst, tekenkunst en grafiek en beeldhouwkunst aan bod komen. Deze laatste drie categorieën zijn verdeeld in een algemeen gedeelte en een gedeelte gesorteerd op kunstenaarsnaam. Ik heb ervoor gekozen om ook de kunstverzamelaars bij een apart kopje onder te brengen. Tot slot zijn er nog de overige kleine categorieën. Deze heb ik toegevoegd aan de hand van de boeken en artikelen die ik ben tegengekomen. Verrassend was dat er in de periode 1700-1850 zelfs fotografie voorbijkomt. Opvallend is ook de enorm grote aandacht voor aardewerk. De afgelopen vijf jaar is er veel gepubliceerd over deze kunstvorm. Ik heb ervoor gekozen om geen index in het bestand op te nemen. Aangezien de bibliografie online verschijnt is het eenvoudig om met de zoek-functie op kunstenaar, auteur of titel te zoeken.

Wat mij verwonderde was dat er gelukkig nog ontzettend veel gepubliceerd wordt. Zelfs over een wat minder populaire periode voor Nederlandse kunsthistorici, de achttiende en begin negentiende eeuw, verschenen er de afgelopen vijf jaar al meer dan vierhonderd boeken en artikelen. Bij het maken van een bibliografie valt het ook op dat er ontzettend veel verschillende soorten tijdschriften worden uitgebracht. Dit kunnen bijvoorbeeld tijdschriften zijn die worden uitgegeven door studenten, musea of verenigingen. Ieder tijdschrift heeft zijn eigen kwaliteiten en dit maakt het aanbod dan ook zeer divers. Tijdens het samenstellen van deze bibliografie heb ik deze tijdschriften beter leren kennen en ik heb ontzettend veel interessante en leuke artikelen gevonden. Hopelijk zullen de lezers van deze bibliografie ook enthousiast worden van de 400 titels die hier worden gepresenteerd en zullen deze titels volop worden gebruikt in nieuw en interessant kunsthistorisch onderzoek.

Justa Vuister

Amsterdam, juni 2012

Inhoud

- a) Kunstgeschiedenis, algemeen
- b) Schilderkunst, algemeen
- c) Schilderkunst, kunstenaars
- d) Tekenkunst en grafiek, algemeen
- e) Tekenkunst en grafiek, kunstenaars
- f) Beeldhouwkunst, algemeen
- g) Beeldhouwkunst, kunstenaars
- h) Kunstverzamelen/verzamelaars/kunsthandel/musea/etc.
- i) Overige:
  - a. Meubel en interieur
  - b. Edele metalen
  - c. Aardewerk
  - d. Walvisbeen
  - e. Ivoor
  - f. Diorama's
  - g. Achterglasschildering
  - h. Fotografie
  - i. Steen
  - j. Hout
  - k. Kostuum en textiel
  - l. Sieraden en accessoires
  - m. Email
  - n. Barnstenen/amberen speeldoosjes
  - o. Glas

a) **Kunstgeschiedenis, algemeen**

1. P. van den Akker, *Looking for Lines. Theories on the Essence of Art and the Problem of Mannerism*, Amsterdam 2010.
2. P. van den Akker, 'Wens en waarheid in de achttiende eeuw', *Kunstschrift* 51 (2007) nr. 2, pp. 12-17.
3. V. Atwater, 'The Netherlandish vogue and print culture in Paris, 1730-50', *Simiolus* 34 (2009/2010) nr. 3/4, pp. 239-250.
4. I. Barinova e.a., *Glans en glorie. Kunst van de Russisch-Orthodoxe kerk*, Amsterdam 2011.
5. E. Bergvelt en C. Hörster, 'Kunst en publiek in de Nederlandse rijksmusea voor oude kunst (1800-1896). Een vergelijking met Bennetts "Birth of the Museum"', *De Negentiende Eeuw* 34 (2010) nr. 3, pp. 232-248.
6. O. Blom, *Stad van verf. Over de levens en werken van Leidse schilders van de middeleeuwen tot heden*, Alkmaar 2010.
7. G. Borst, 'Een negentiende-eeuws geldboekje. Berichten uit het Geldmuseum', *De Beeldenaar* 31 (2007) nr. 2, pp. 81-82.
8. A. Boschloo (red.) e.a., *Aemulatio. Imitation, emulation and invention in Netherlandish art from 1500 to 1800: essays in honor of Eric Jan Sluijter*, Zwolle 2011.
9. J. van Campen en E. Hartkamp-Jonxis, *Asian Splendour. Company Art in the Rijksmuseum*, Zutphen 2011.
10. S. Cohen, 'Schoon of verheven. Romantische landschappen', *Museumtijdschrift Vitrine* 22 (2009) nr. 5, pp. 24-27.
11. T. Coppens, 'Marie-Anoinette. Van Schönbrunn tot schavot', *Museumtijdschrift Vitrine* 21 (2008) nr. 3, pp. 24-27.
12. R. Ekkart en S. Craft-Giepmans, 'Een verhaal van gezichten: portretten', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010.
13. A. Erfteijer, *Groots en meeslepend. Sublieme landschappen uit de Nederlandse romantiek*, Frans Hals Museum Haarlem 2009.
14. H. Führi Snethlage, L. van Noortwijk, S. Paarlberg e.a., *Dordrechts Museum. De collectie en het gebouw*, Bussum 2010.
15. W. Frijhoff, 'Dossier Maskerade 1713. Utrechts vreugdevuur, masker voor 's Lands neergang?', *De Achttiende Eeuw* 40 (2008) nr. 2, p. 520.
16. F. Grijsenhout, 'Een ramp als erfgoed', in: A. Ponsen en E van der Vlist (red.) e.a., *Het fataal evenement. De buskruitram van 1807 in Leiden*, Leiden 2007, pp. 12-21.

17. F. Grijsenhout (red.), *Erfgoed. De geschiedenis van een begrip*, Amsterdam 2007.*
18. F. Grijsenhout, 'Esser & Napoleon: Kupferstichhändler', in: W. Cilleßen en R. Reichardt (red.), *Revolution und Gegenrevolution in der europäischen Bildpublizistik 1789-1889 = Révolution et contre-révolution dans la gravure en Europe de 1789 à 1889 = Revolution and counter-revolution in European prints from 1789 to 1889*, Hildesheim 2010, pp. 242-260.*
19. G. van der Ham e.a., *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle 2009.
20. G. van der Ham en E. Sint Nicolaas (red.), *Buitengaats. Vierentwintig verhalen over havens*, Rijksmuseum Amsterdam 2008.
21. J. de Hond, *Verlangen naar het Oosten. Orientalisme in de Nederlandse cultuur ca. 1800-1920*, Leiden 2008.
22. J. de Hond, 'Al varende kort den wegs des levens', in: G. van der Ham en E. Sint Nicolaas (red.), *Buitengaats. Vierentwintig verhalen over havens*, Rijksmuseum Amsterdam 2008, pp. 37-41.
23. P. Huys Janssen (red.), *Gekoesterde schoonheid. Kunst uit Brabants privébezit*, Noordbrabants Museum, Zwolle 2010.
24. L. Jensen, J. Leerssen en M. Mathijsen (red.) e.a., *Free access to the past. Romanticism, Cultural Heritage and the Nation*, Leiden 2010.
25. H. Jorink en B. Ramakers, *Art and science in the early modern Netherlands = Kunst en wetenschap in de vroegmoderne Nederlanden, Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek 61 (2011)* Zwolle 2011.
26. H. Jürgens en I. Leemans, 'Waar is Schills hoofd gebleven? Nederlands-Duitse culturele uitwisseling in de lange achttiende eeuw', *De Achttiende Eeuw* 40 (2008) nr. 1, pp.5-14.
27. W. Kamer, 'Helden en heldinnen. Marie-Antoinette', *Tableau* 30 (2008) nr. 1, pp. 80-86.
28. E. Kolfin, *Black is beautiful. Rubens tot Dumas*, Zwolle 2008.
29. E. Koolhaas-Grosfeld, 'Woestenijen en schone velden. Variaties in het landschap van de achttiende eeuw', *Kunstschrift* 51 (2007) nr. 3, pp. 16-23.
30. E. Koolhaas-Grosfeld, 'Dierenliefde en dierenleed', *Kunstschrift* 54 (2010) nr. 3, pp. 34-39.
31. E. Koolhaas-Grosfeld (red.), *Lodewijk Napoleon en de kunsten in het Koninkrijk Holland*, Zwolle 2007.
32. W. Krul, 'Woord, beeld en verhaal. Lessing en het onderscheid tussen de kunsten', f G.E. Lessing, *Laocoön. Over de grenzen van schilderkunst en poëzie*, vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Wessel Krul, Groningen 2009, pp. 7-52.*

33. W. Krul, 'Een enkel raakvlak. De negentiende eeuw, de wetenschap en het eigen domein van de kunsten', in: R. Hünneke, Ch. Wildevuur (red), *Cognitie in kunst en wetenschap. Dimensies van het denken*, Budel 2008, pp. 48-62.*
34. W. Krul, 'Tegen het erfgoed: over vooruitgang en vandalisme', in: F. Grijzenhout (red), *Erfgoed. De geschiedenis van een begrip*, Amsterdam 2007, pp. 265-303.*
35. F. Lammertse, 'Four letters from Adriaen van der Werff to the Antwerp sculptor Jan Peter van Bourscheit', *Simiolus* 34 (2009/2010) nr. 2, pp. 119-141.
36. R. de Leeuw, 'The Netherlands and painting in the 19th century', in: G. van der Ham e.a., *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle 2009, pp. 6-17.
37. E. Löffler, 'De iconografie van kasteel Heukelom. Verbeelding van kastelen in Nederland en Gelderland, 1500-1850', *Historisch Jaarboek voor Gelderland* 102 (2011), pp. 119-159.
38. N. Matsier, *Het bedrogen oog*, Amsterdam 2009.
39. H.W. van Os, *De ontdekking van Nederland: vier eeuwen landschap verbeeld door Hollandse meesters*, Rotterdam 2008.
40. H.W. van Os, *Kijk nou eens*, Amsterdam 2011.
41. F. Pelt, 'De tempel van de flora. Over plantenboeken', *Teylers Magazijn* 26 (2007) nr. 94, pp. 24-31.
42. A. Ponsen en E van der Vlist (red.) e.a., *Het fataal evenement. De buskruitramp van 1807 in Leiden*, Leiden 2007.
43. J. Reynaerts, 'The World of the artist in the 19th century', in: G. van der Ham e.a., *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle 2009, pp. 18-33.
44. Rijksmuseum, *Vrouwen = Women*, Rijksmuseum Amsterdam 2008.
45. Rijksmuseum, *Liefde = Love*, Rijksmuseum 2008.
46. Rijksmuseum, *Land & Water*, Rijksmuseum 2008.
47. Rijksmuseum, *Bloemen = Flowers*, Rijksmuseum 2008.
48. M. Roy, *50x India. De 50 mooiste miniaturen van het Rijksmuseum*, Amsterdam 2008.
49. F. Scholten, 'Ter nagedachtenis', *Kunstschrift* 54 (2010) nr. 3, pp. 24-29.
50. L. Tibbe, 'Biedermeier. Het imago van Biedermeierkunst is braaf, burgerlijk en knus. De tentoonstelling in Berlijn stelt dat beeld bij', *Museumtijdschrift Vitrine* 20 (2007) nr. 5, pp. 22-25.
51. R. Veenman, *De klassieke traditie in de Lage Landen*, Nijmegen 2009.

52. A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010.
53. M. Weiss, 'De gang naar toegankelijkheid. Publiek gebruik van Teylers Museum in de negentiende eeuw', *De Negentiende Eeuw* 34 (2010) nr.3, pp. 269-285.
54. M. Weiss, 'Martinus van Marum en Caspar Georg Carl Reinwardt. Vriendschap, planten en musea', *Teylers Magazijn* 30 (2011) nr. 110, pp. 11-13.
55. H. Westgeest (red.) e.a., *Kunsttechnieken in historisch perspectief*, Turnhout 2011.

b) **Schilderkunst algemeen**

56. J. Aono, 'Reproducing the Golden Age: Copies after Seventeenth-Century Dutch Genre Painting in the First Half of the Eighteenth Century', *Oud Holland* 121 (2008) nr. 1, pp. 1-34.
57. J. Aono, 'Ennobling daily life: a question of refinement in early eighteenth-century Dutch genre painting', *Simiolus* 33 (2007/2008) nr. 4, pp. 237-257.
58. J. Aono, *Imitation and Innovation: Dutch Genre Painting 1680-1750 and its Reception of the Golden Age*, Proefschrift Amsterdam 2011.
59. L. van den Bosch en S. Paarlberg, 'Schilderkunst en theater rond 1700', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2007) nr. 1, pp. 7-9.
60. T. Coppens, 'Een droomcarrière. Suvée en het neoclassicisme', *Museumtijdschrift Vitrine* 21 (2008) nr. 1, pp. 24-27.
61. S. Craft-Giepmans, 'Gedenk je voorouders? Leidse "portretten in portretten"', *Genealogie. Tijdschrift voor familiegeschiedenis* 15 (2009) nr. 2, pp. 64-68.
62. Ch. Dumas (red.), *Verrassende restauraties. Zeventien gerestaureerde schilderijen uit de collectie van Museum Bredius*, Den Haag (Museum Bredius) 2009.
63. Ch. Dumas en L. Endedijk, *Meesters en molens. Van Rembrandt tot Mondriaan*, Zwolle 2007.
64. R. Ekkart, *Dutch and Flemish Portraits 1600-1800, Vol. 1. Old Masters' Gallery Catalogues. Szepmuveszeti Museum Budapest*, Leiden 2011.
65. R. Esner, 'Presence in absence: the empty studio as self-portrait', *Zeitschrift für ästhetik und allgemeine Kunstwissenschaft*, 56 (2011) nr. 2, pp. 241-262.*
66. J.P. Filedt Kok, 'The 1828 Sale of Paintings from the Rijksmuseum', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 4, pp. 282-311.
67. T. Geerts, 'Beeld en zelfbeeld bij Bilderdijk', *Het Bilderdijk-Museum* (2007), pp. 1-6.
68. R. Harmanni, 'Interieurschilderingen op stuc, ca. 1600-ca. 1850. Een wijdverspreide en gerespecteerde vorm van interieurdecoratie, ook in niet-kerkelijke gebouwen', in: E. Koldewij, M. van Hunen en T. Hermans (red.) e.a., *Stuc. Kunst en techniek*, Zwolle 2010, pp. 316-333.

69. M. Jonkman, 'Tussen binnen en buiten. Plein-air schilderen in de negentiende eeuw', *Kunstschrift* 51 (2007) nr. 3, pp. 24-31.
70. M. Jonkman en E. Geudeker (red.) e.a., *Mythen van het Atelier. Werkplaats en schilderpraktijk van de negentiende-eeuwse Nederlandse kunstenaar*, Zwolle/Den Haag 2010.
71. M. Jonkman, 'Veranderingen in het 19^e-eeuwse atelier', *Origine* 18 (2010) nr. 3, pp. 40-45.
72. P. Knolle, 'Duitse schilders in de *Hollandse school*. Hun komst, verblijf en reputatie 1680-1820', *De Achttiende Eeuw* 40 (2008) nr. 1, pp. 31-50.
73. P. Knolle, 'Gevleugelde beelden. Observaties aan vogels in de Nederlandse schilderkunst van de zeventiende en achttiende eeuw', in: B. Hageraats (red.), *Kijken naar de natuur. Sprong uit de moraal?*, Zeist 2010, pp. 145-185.
74. J. Kosten, 'Een curieuze brief en een Roermondse collectiecatalogus uit circa 1830', *RKD Bulletin* (2009) nr. 1, pp. 4-15.
75. W. Kranendonk, 'Model of kopie. Intrigerende schilderijtjes', *Museumtijdschrift Vitrine* 22 (2009) nr. 1, pp. 44-47.
76. W. Krul, 'Het Lam Gods. Oud-Nederlands, Vlaams, Frans, Duits en Belgisch', in: Jo Tollebeek, Henk te Velde, red., *Het geheugen van de Lage Landen*, Rekkem 2009, pp. 172-179.*
77. D. Meuwissen, *Gekoesterde traditie. De portretreeks met de landcommandeurs van de Utrechtse Balijs van de Ridderlijke Duitse Orde*, Hilversum 2011.
78. N. Middelkoop, G. Reichwein en J. van Gent, *De Oude Meesters van de stad Amsterdam : schilderijen tot 1800*, Bussum 2008.
79. S. Nystad en A. Leerintveld, *In opdracht van Huygens(1724-1801). De ontdekking van bijzondere stillevens met boeken ter ere van Constantijn en Christiaan Huygens*, Voorburg 2008.
80. A. Ouwerkerk, M. Plomp en M. Zegel, *Romantiek aan het Spaarne: schilderijen tot 1850 uit de collectie van Teylers Museum Haarlem*, Haarlem 2010.
81. A. Quarles van Ufford, 'Dansende bacchanten. Kunst rond 1700', *Museumtijdschrift Vitrine* 20 (2007) nr. 2, pp. 40-43.
82. R. Schaap e.a., *A brush with animals: Japanese paintings 1700-1950*, Leiden 2007.
83. M. van der Schaft e.a., *Schilders van het Westland. Van 1500 tot heden*, Naaldwijk 2010.
84. N. Tromans, 'Nineteenth-century Orientalist painting', *Groniek* 43 (2010) nr. 187, pp. 157-170.
85. H. Vlieghe e.a., *De schilderkunst der Lage landen. Deel 2: De zeventiende en de achttiende eeuw*, Amsterdam 2007.

c) **Schilderkunst, kunstenaars**

Jacob Abels (1803-1866)

86. J. Rademakers, *Jacob Abels. Schilder van de nacht*, Haarlem 2009.

Jurriaan Andriessen (1742-1819)

87. R. Harmanni, *Jurriaan Andriessen (1742-1819): een schoon vergezicht*, tent. cat. Amsterdam (Museum van Loon) 2009.

Jan Buiteveld (1747-1812)

88. S. ten Hoeve, 'Jan Buiteveld (1747-1812), een Sneker decoratie-schilder, *De Vrije Fries* 89 (2009), pp. 117-164.

Abraham Busschop (1670-1729)

89. S. Paarlberg, 'Pronken met andermans veren. Nieuwe aanwinst van Abraham Busschop', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2011) oktober, pp. 4-8.

Carl Gustav Carus (1789-1869)

90. A. Müller-Schirmer, 'Maanlicht in Duitsland & Italië', *Kunstschrift* 52 (2008) nr. 6, pp. 34-37.

Adriaan Coorte (werkzame periode 1683-1707)

91. Q. Buvelot, *De stillevens van Adriaan Coorte*, Den Haag 2008.
92. Q. Buvelot, 'Over Coorte's "Stilleven met vijf abrikozen"', *Mauritshuis in focus* 20 (2007) nr. 1, pp. 22-27.
93. Q. Buvelot, 'Ode aan Coorte', *Mauritshuis in focus* 21 (2008) nr. 1, pp. 16-26.
94. Q. Buvelot, 'Toevoegingen aan het oeuvre van Adriaen Coorte (werkzaam c. 1683-1707)', *Oud Holland* 123 (2010) nr. 1, pp. 82-85.
95. C. Pottasch, 'Over de techniek van Coorte', *Mauritshuis in focus* 20 (2007) nr. 1, pp. 28-30.
96. C. Pottasch, 'Schilderen op papier', *Mauritshuis in focus* 21 (2008) nr. 1, pp. 27-31.

Gustave Courbet (1819-1877)

97. P. ten Doesschate-Chu, *The most arrogant man in France: Gustave Courbet and the nineteenth-century media culture*, Princeton 2007.
98. W. Kamer, 'Naakte waarheden', *Tableau* 29 (2007) nr. 4, pp. 50-55.

Michel Martin Drölling (1786-1851)

99. Anoniem, 'Michel Martin Drölling. Gezicht op de tuinen van de Villa Medici met in de verte Villa Borghese', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 4, pp. 489-490.

Adrianus Eversen (1818-1897)

100. P. Overduin, *Adrianus Eversen 1818-1897: schilder van stads- en dorpsgezichten. Een biografie met een oevrecatalogus*, Wijk en Aalburg 2010.
- 101.

Caspar David Friedrich (1774-1840)

102. V. Boele(red.) e.a., *Caspar David Friedrich & het Duitse romantische landschap*, tent. cat. Hermitage Amsterdam, 2008.
103. Ch. Reinewald, 'De blik op oneindig. Met Caspar David Friedrich in Rügen', *Tableau* 30 (2008) nr. 4, pp. 34-40.

Christiaan van Geelen I (1755-1824)

104. C. Schweigman-van den Donk, 'Een echt paar: Portretten van Johan Steengracht en Cornelia Johanna van Nellesteyn', *De Nederlandsche Leeuw* 126 (2009) nr. 6, pp. 152-155.

Francisco Goya (1746-1828)

105. D. Bull e.a., 'An intrusive portrait by Goya', *Burlington Magazine* 1303 (2011) nr. 153, pp. 668-672.

De familie Haanen (Bestaande uit Casparis Haanen (1778-1849) en zijn kinderen George Gillis (1807-1879), Remigius Adrianus (1812-1894), Elisabeth Alida (1809-1845) en Adriana Johanna (1814-1895))

106. S. van der Maarel, 'De negentiende-eeuwse kunstenaarsfamilie Haanen', *RKD Bulletin* (2010) nr. 2, pp. 39-47.

Frederik Hendrik Hendriks (1808-1865)

107. T. Pelkmans (red.) e.a., *De meester van Wolfheze. Frederik Hendrik Hendriks (1808-1865) en zijn leerlingen*, Utrecht 2011.

William Hogarth (1697-1764)

108. H. Mallalieu, 'Of citizens and kings', *Tableau* 29 (2007) nr. 1, pp. 80-85.

Arnold Houbraken (1660-1719)

109. S. Paarlberg, 'De roeping van Mattheüs. Nieuwe aanwinst van Arnold Houbraken', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2007) nr. 2, pp. 3-6.

Jozef Israëls (1824-1911)

110. S. Paarlberg en J. Deuss, "'Mijmering" van Jozef Israëls gerestaureerd', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2008) nr. 4, pp. 12-13.

Jan Baptist Kobell (1778-1814)

111. M. van Oudheusden, 'Jan Baptist Kobell (1778-1814) en "den algemeenen roem van een voortreffelijk kunstenaar"', *Oud-Utrecht* 80 (2007) nr. 5, pp.133-136.

Barend Cornelis Koekkoek (1803-1862)

112. W. Krul, 'B.C. Koekkoek en de romantiek', in: Lotte Jensen, Lisa Kuitert, red., *Geluk in de negentiende eeuw*, Amsterdam 2009, pp. 135-150.*
113. R. te Rijdt, 'Landschappen door B.C. Koekkoek en W.J.J. Nuyen in de prijskampen bij Felix Meritis in 1829 en 1830', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 1-2, pp. 161-173.

Jan Adam Kruseman (1804-1862)

114. R. Ekkart, 'De Schotse jager van Jan Adam Kruseman', *Oud Holland* 123 (2010) nr. 2, pp. 170-171.

Willem Joseph Laquy (1753-1798)

115. G. Korevaar, 'Willem Joseph Laquy copies Gerrit Dou', *The Rijksmuseum Bulletin* 59 (2011) nr. 2, pp. 134-151.

Adriaan de Lelie (1755-1820)

116. T. van der Molen, 'De ene groep is de andere niet. Het ontstaan en de vroege geschiedenis van de Felix Meritis-Groepsportretten door Adriaan de Lelie', *Jaarboek van het genootschap Amstelodamum* 101 (2009), pp. 58-85.

Johannes Cornelis van der Meer Mohr (1821-1876)

117. J. van der Meer Mohr, *Johannes Cornelis van der Meer Mohr (1821-1876), kunstschilder en tekenleraar*, Middelburg 2007.

Hendrik Meijer (1744-1793)

118. P. van de Kamp, 'Hendrik Meijer (1744-1793)', *Delineavit et Sculpsit* 31 (2007) december, pp. 82-85.

Gerard van Nijmegen (1735-1808)

119. P. Knolle, 'Landschap in de storm', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 21 (2011) nr. 1, pp. 26-29.

Onbekend

120. J. de Hond en E. Sint Nicolaas, 'Five Japanese Court Officials', *The Rijksmuseum Bulletin* 58 (2010) nr. 4, pp. 396-399.

Isaac Ouwater (1750-1793)

121. B. du Mortier, 'Zeemans en Burger Kleere te Koop', in: G. van der Ham en E. Sint Nicolaas (red.), *Buitengaats. Vierentwintig verhalen over havens*, Rijksmuseum Amsterdam 2008, pp. 76-80.

Alexander Roslin (1718-1793)

122. R. Ekkart, 'Alexander Roslin, een van de belangrijkste internationale portrettisten van de 18^e eeuw', in: A. de Vries en F. Bijl de Vroe-Verloop (red.), *Vereniging Rembrandt. Verrijkend en verreikend*, Den Haag 2009, pp. 45-46.
123. P. Knolle, 'Portret van Marie Romain Hamelin (1734-1798). Portret van Marie Jeanne Puissant (1745-1828)', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 19 (2009) nr. 2, pp. 19-21.

Philipp Otto Runge (1777-1810)

124. P. Kintz, 'Avant-garde rond 1800. Philipp Otto Runge', *Museumtijdschrift Vitrine* 23 (2010/2011) nr. 8, pp. 34-36.
125. P. Kintz, *Alles was wir sehen, ist ein Bild: Philipp Otto Runge in het licht van de vroegromantische poezietheorie van Friedrich Schlegel en Novalis*, Delft 2009.

Ary Scheffer (1795-1858)

126. R. Verhoogt, *Art in reproduction, nineteenth-century prints after Lawrence Alma-Tadema, Jozef Israels and Ary Scheffer*, Amsterdam 2007.
127. Y. Bleyerveld, 'Schetsen van Scheffer. Meekijken met de meester', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2008) nr. 2, pp. 3-7.
128. S. Paarlberg, *Ary Scheffer (1795-1858): portret van een Franse schilder uit Dordrecht. Verhalen van Dordrecht deel 12*, Alblasserdam 2008

Andreas Schelfhout (1787-1870)

129. C.C.G. Quarles van Ufford, *Andreas Schelfhout (1787-1870). Landschapsschilder in Den Haag: naar eigentijdse bronnen*, Leiden 2009.

Willem Hendrik Schmidt (1809-1849)

130. W. van Giersbergen, 'Mobiliteit van een beddenmaker. De kunstenaar Willem Hendrik Schmidt (Rotterdam 1809-1849 Delft)', *De Negentiende Eeuw* 33(2009) nr. 1, pp. 20-33.
131. W. van Giersbergen, *Een begenadigd colorist: Willem Hendrik Schmidt (Rotterdam 12 april 1809 – Delft 1 juni 1849)*, Venlo 2009.

Jan Spaan (ca. 1742-1828)

132. Ch. Dumas, 'Jan Spaan (circa 1742-1828), een topografisch kunstenaar uit het derde kwart van de achttiende eeuw', in: J. Abrahamse (red.) e.a., *De verbeelde wereld. Liber amicorum voor Boudewijn Bakker*, Bussum 2008, pp. 86-96.

Abraham van Strij (1753-1826)

133. S. Paarlberg, 'Volg de restauratie van de Van Strij behangsels', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2008) nr. 1, pp. 8-11.

Jacob van Strij (1756-1815)

134. Ch. Dumas, 'Vier behangsels van Jacob van Strij', *Magazine Rijksmuseum Twenthe* 2 (2008) nr. 1, pp. 9-15.
135. S. Paarlberg, 'Volg de restauratie van de Van Strij behangsels', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2008) nr. 1, pp. 8-11.

Joseph Benoit Suvée (1743-1807)

136. D. Dendooven, S. Janssens, P. Knolle e.a., *Brugge, Parijs, Rome: Joseph Benoit Suvée en het neoclassicisme*, Gent 2007.
137. P. Knolle, "'Een" achtenswaardige Kunstenaar, maar ook een zeer hupsch mensch. De bekendheid van Brugse schilders rondom Joseph Benoit Suvée in de Noordelijke Nederlanden', in: D. Dendooven, S. Janssens, P. Knolle e.a., *Brugge, Parijs, Rome: Joseph Benoit Suvée en het neoclassicisme*, Gent 2007, pp. 48-55.

Francesco Trevisani (1656-1746)

138. D. Bull, 'Francesco Trevisani's "St Felicity", a gift from Cardinal Ottoboni to the marquis de Torcy', *The Burlington Magazine* 1258 (2008) nr. 150, pp. 4-14.

Cornelis Troost (1696-1750)

139. P. Knolle en R. te Rijdt, *Cornelis Troost uit het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap*, Enschede 2008.

Dirk Valkenburg (1675-1721)

140. R. Parker Brienen, 'Embodying Race and Pleasure: Dirk Valkenburg's "Slave Dance"', *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 58 (2007/2008), pp. 242-264.

Jan/Jean Baptiste Vanmour (1671-1737)

141. S. Gopin en E. Sint-Nicolaas, *Jean Baptiste Vanmour. Peintre de la Sublime Porte 1671-1737*, Valenciennes 2009.
142. E. Sint Nicolaas, 'From Sultan to Swindler. Seven Portraits from Cornelis Calkoen's Series of "Turkish Paintings"', *The Rijksmuseum Bulletin* 59 (2011) nr. 1, pp.34-57.

Pieter-Jozef Verhaghen (1728-1811)

143. V. Vandekerchove en P. Capreau (red.), *Pieter-Jozef Verhaghen (1728-1811): in het spoor van Rubens*, Leuven 2011.

Nicolaas Verkolje (1673-1746)

144. P. Knolle, E. Korthals Altes en J. Aono, *Nicolaas Verkolje 1673-1746: de fluwelen hand*, Zwolle 2011.

Antoine Wiertz (1806-1865)

145. M. Gaillard, 'Idool van zichzelf. Over het leven en werk van Antoine Wiertz', *Simulacrum* 16 (2007) nr. 1, pp. 25-27.

Pieter Christoffel Wonder (1780-1852)

146. C. de Bruyn. 'Portret van de familie De Bruijn de Neve in een interieur', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 18 (2008) nr. 2, pp. 18-21.

d) **Tekenkunst en grafiek, algemeen**

147. H. Bakx, 'Bezielde poeder. Het Franse pastel in de achttiende eeuw', *Kunstschrift* 52 (2008) nr. 3, pp. 22-29.
148. Y. Bleyerveld, 'Prenten en tekeningen. Schatten op papier', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010, pp. 150-163.
149. J. Borkent, 'Indianen in beeld', *Teylers Magazijn* 26 (2007) nr. 97, pp. 13-14.
150. L. Buijnsters-Smets, *Decoratieve prenten met geschreven wensen*, Nijmegen 2007.
151. M. van Dam, *Miscellanea delineate: Nederlandse tekeningen 1780-1860 uit de collectie Ploos van Amstel Knoef in Museum Boijmans van Beuningen*, Rotterdam 2007.
152. F. Dietz, 'Through Children's Eyes: The Eighteenth-Century Revival of the "Pia desideria" in a Dutch Children's Book', *Emblematica* 17 (2009), pp. 191-212.
153. T. van Druten, 'Egypte voor Napoleon', *Teylers Magazijn* 30 (2011) nr. 109, pp. 2-6.
154. T. van Druten, 'Napoleon in Egypte', *Teylers Magazijn* 30 (2011) nr. 109, pp. 7-8.
155. R. Ekkart en I. Storm van Leeuwen-van der Horst, 'Geschreven en gedrukte rijkdom: boeken', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010, pp. 222-231.
156. M. Ghering-van Ierlant, *Vrouwenmode in Prent. Modeprenten 1780-1930*, Utrecht 2007.
157. W. van Giersbergen, 'Tandem Fit Surculus Arbor: Eens wordt de loot een boom. Het Delftse Tekengenootschap 1828-1864', *Delfia Batavorum* 19 (2009), pp. 97-122.
158. F. Grijzenhout, 'The Madness of King George', *Teylers Magazijn* 29 (2010) nr. 108, pp. 10-13.
159. M. Haveman, 'Een verborgen kunst', *Kunstschrift* 52 (2008) nr. 3, pp. 2-6.
160. P. van Kooij, 'Negentiende-eeuwse portretten uit Berlijn in de collectie van het Iconografisch Bureau', *De Nederlandsche Leeuw* 125 (2008) nr. 2, pp. 47-51.

161. E. Koolhaas-Grosfeld, *De ontdekking van de Nederlander: in boeken en prenten rond 1800*, Zutphen 2010.
162. E. Koolhaas-Grosfeld, 'Evert Maaskamp (1769-1834), koninklijk prenthandelaar van Lodewijk Napoleon', *De Boekenwereld* 23 (2007), nr. 5, pp. 261-275.
163. Ch. Lucht, 'Over Britse prentkunst en de Haagse romantiek, naar aanleiding van een aan Salomon Leonardus Verveer (1813-1876) toe te schrijven aquarel', *Delineavit et Sculpsit* 34 (2010) december, pp. 33-37.
164. G. Luijten, 'Kunst op papier omstreeks 1800', *Jaarverslag Rijksmuseum* (2007), pp. 67-69.
165. A. Müller-Schirmer, 'Pastel. De kracht van droge kleuren', *Kunstschrift* 52 (2008) nr. 3, pp. 10-21.
166. R. van Oosten, 'Het Steenshuur vóór de ramp, in historische prenten vereeuwigd', in: A. Ponsen en E van der Vlist (red.) e.a., *Het fataal evenement. De buskruitramp van 1807 in Leiden*, Leiden 2007, pp. 32-43.
167. F. Pelt, 'Vivant Denon. Reis naar het diepe zuiden van Egypte', *Teylers Magazijn* 30 (2011) nr. 109, pp. 10-13.
168. L. Schoemaker, *Tegen de helling van de heuvelrug. Rhenen in oude tekeningen 1600-1900*, Utrecht 2007.
169. E. Verheggen, 'Decorative Borders for Children's Good Wishes', *Print Quarterly* 27 (2010) nr. 3, pp. 326-328.
170. I. Vermeulen, *Picturing Art History. The Rise of Illustrated History of Art in the Eighteenth Century*, Amsterdam 2010.
171. W. Vroom, "'Eine der wunderbarsten Städte Europas". Amsterdam in vroege reisgidsen (1838-circa 1865)', in: J. Abrahamse (red.) e.a., *De verbeelde wereld, Liber amicorum voor Boudewijn Bakker*, Bussum 2008, pp. 18-23.

e) **Tekenkunst en grafiek, kunstenaars**

Christiaan Andriessen (1775-1846)

172. A. Hoogenboom, A.W. Gerlagh en J. Stroop, *De wereld van Christiaan Andriessen. Amsterdamse dagboektekeningen 1805-1808*, Bussum 2008.
173. A. Hoogenboom, 'Andriessens dagboek: het kijken verbeeld', *Amstelodamum* 96 (2009) nr. 22, pp. 79-90.
174. W. Kloek, 'Over een late Juffrouw van Eeghen en een vroege Christiaan Andriessen', *Amstelodamum* 96 (2009) nr. 4, pp. 147-154.

John James Audubon (1785-1851)

175. F. Pelt, 'Observaties van een Amerikaanse woudloper. John James Audubon in het veld', *Teylers Magazijn* 26 (2007) nr. 97, pp. 2-7.

Marco Benefial (1684-1764)

176. K. van Dooren, 'The Drawings of Marco Benefial', *Master Drawings* 46 (2008) nr. 1, pp. 61-90.

Jacobus Buys (1724-1801)

177. E. Löffler, 'Jacobus Buys (1724-1801)', *Delineavit et Sculpsit* 34 (2010) December, pp. 38-39.

Jacob Cats (1741-1799)

178. R. te Rijdt, 'De Tafelberg bij Blaricum in vier gezichten: het panorama vanaf de Tafelberg (blad A-C) en de Tafelberg in het landschap, gezien vanaf het Sint-Janskerkhof bij Laren (blad D)', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 19 (2009) nr. 3, pp. 19-25.
179. L. Schwartz, 'The "Thoughts" (Gedachten) of Jacob Cats (1741-1799). Inscriptions on the numbered drawings of a prolific eighteenth-century draughtsman. And addition to the list of Jane Shoaf Turner (1990)', *Delineavit et Sculpsit* 31 (2007) December, pp. 57-77.

Francisco de Goya (1746-1828)

180. S. Roosendaal, 'El sueño de la razón. Goya's nachtmerries', *Simulacrum* 19 (2011) nr. 3, pp. 10-13.

Johannes Hendrik Knoop (1769-1833)

181. F. van Kooij, 'Herberg Het Orgeltje. Een tekening uit het voormalig bezit van Jacob Olie gelokaliseerd', *Amstelodamum* 98 (2011) nr. 1, pp. 3-6.

Rudolphus Lauwerier (1797-1883)

182. M. Begheyn-Huisman, 'Rudolphus Lauwerier (1797-1883) en het aanzicht van Nijmegen', in: R. Priem e.a., *Lauwerier en Korfmacher. Een laatste blik op de vestingstad Nijmegen*, Nijmegen 2009, pp. 11-15.
183. M. Begheyn-Huisman, 'Inventaris van schilderijen en aquarellen van Rudolphus Lauwerier (1797-1883) met gezichten op de vestingstad Nijmegen', in: R. Priem e.a., *Lauwerier en Korfmacher. Een laatste blik op de vestingstad Nijmegen*, Nijmegen 2009, pp. 43-52.
184. R. Priem e.a., *Lauwerier en Korfmacher. Een laatste blik op de vestingstad Nijmegen*, Nijmegen 2009.
185. R. Priem, 'Stadswandeling langs de Nijmeegse poorten, muren en forten met Lauwerier en Korfmacher', in: R. Priem e.a., *Lauwerier en Korfmacher. Een laatste blik op de vestingstad Nijmegen*, Nijmegen 2009, pp. 25-42.

Jean-Etienne Liotard (1701-1789)

186. D. Bull, 'Princess, countess, lover of wife? Liotards "lady on a sofa"', *The Burlington Magazine* 1266 (2008) nr. 150, pp. 592-602.

Wijnand Johannes Josephus Nuyen (1813-1839)

187. R. te Rijdt, 'Landschappen door B.C. Koekkoek en W.J.J. Nuyen in de prijskampen bij Felix Meritis in 1829 en 1830', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 1-2, pp. 161-173.

Onbekend

188. J. de Hond en E. Sint Nicolaas, 'Adrianus Canter Visscher, author and compiler; miniatures by unknown Indian artists', *The Rijksmuseum Bulletin* 58 (2010) nr. 4, pp. 392-393.

Jean Pillement (1728-1808)

189. P. Fuhring, 'Pillement', *Print Quarterly* 24 (2007) nr. 3, pp. 318-319.

Giovanni Battista Piranesi (1720-1778)

190. R. de Leeuw en K. Schiermeier, 'Hollandse herinneringen aan Piranesi', *Teylers Magazijn* 27 (2008) nr. 98, pp. 16-22.
191. R. van der Neut, 'Visionair vormgeven. "Met Piranesi ben je modern"', *Tableau* 30 (2008) nr. 1, pp. 38-43.
192. K. Schiermeier, 'Eeuwig modern design van Giovanni Battista Piranesi', *Jaarverslag Rijksmuseum* (2007), pp. 46-48.
193. E. Taverne, 'Het verlangen naar ruïnes. Archeologische zwerftochten van Piranesi en de Amerikaanse architect Louis Kahn', *Teylers Magazijn* 27 (2008) nr. 98, pp. 24-27.
194. F. van der Velden, 'De radicale stijl van Piranesi', *Teylers Magazijn* 27 (2008) nr. 98, pp. 210.

Hendrik Schepper (1741-1794)

195. R. te Rijdt, 'De tekenaar en schilder H. Schepper "aangekleed" tot: Hendrik Schepper (1741-1794)', *Delineavit et Sculpsit* 32 (2009) juli, pp. 43-48.

Hendrik Jan Scholl (1717-1792)

196. E. Löffler, 'Hendrik Jan Scholl (1717-1792)', *Bijdragen en mededelingen Gelre. Historisch Jaarboek voor Gelderland* 100 (2009), pp. 158-164.

Aert/Aart Schouman (1710-1792)

197. E. Havers en S. Paarlberg, 'Een nieuw familieportret van Aert Schouman', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2010) nr. 1, pp. 12-13.
198. Ch. Dumas, 'Nieuwe toeschrijvingen aan Aert Schouman (1710-1792)', *Delineavit et Sculpsit* 34 (2010) december, pp. 28-32.
199. S. Paarlberg, 'Tentoonstelling Schouman in voorbereiding', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2008) nr. 4, pp. 14-15.

200. Ch. Dumas, 'Improving Old Master Drawings by Aert Schouman (1710-1792), in: A. Boschloo (red.) e.a., *Aemulatio. Imitation, emulation and invention in Netherlandish art from 1500 to 1800*, Zwolle 2011.

Jan Stolker (1724-1785)

201. E. Löffler, 'Jan Stolker after Frans van Mieris I?', *Oud Holland* 121 (2008) nr. 1, pp. 35-39.
202. G. Wuestman, 'Een portret van Jan Six van Chandelier?', *Amstelodamum* 98 (2011) nr. 4, pp. 147-154.

Charles Thévenin (1764-1838)

203. J. Reynaerts, 'Het begin van de vrijheid. "Prise de la Bastille" door Charles Thévenin (1790)', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 1-2, pp. 137-149.

Andries Vermeulen (1763-1814)

204. E. Wouthuysen, 'Schets voor een "Panorama van Amsteldam" vanaf de Oudekerkstoren, door Andries Vermeulen, 1803', in: 'J. Abrahamse (red.) e.a., *De verbeelde wereld, Liber amicorum voor Boudewijn Bakker*, Bussum 2008, pp. 11-17.

f) **Beeldhouwkunst, algemeen**

205. Anoniem, 'Alfred-Émilien O'HaraComte de Nieuwerkerke (Paris 1811-1892 Gataiola), cast by Eduard Quesnel (active Paris c. 1818-50)', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 4, pp. 360-361.
206. M. Fitski en M. Boomkamp, 'Japanse tempelwachters en 18de-eeuwse loden beelden', *Jaarverslag Rijksmuseum* (2007), pp. 71.1-71.6.
207. W. Freling, 'Stucwerk? Zo gewoon en zo fantastisch', in: E. Koldewey, M. van Hunen en T. Hermans (red.) e.a., *Stuc. Kunst en techniek*, Zwolle 2010, pp. 61-91.
208. E. Koldewey, M. van Hunen en T. Hermans (red.) e.a., *Stuc. Kunst en techniek*, Zwolle 2010.
209. D. de Kool, 'Twee tuinkunstenaars in beeld: Ignatius en Jan van Logteren', *Cascade* 18 (2009) nr. 1, pp. 7-17.
210. T. Macsotay Bunt, *The human figure as method. Study, sculpture and sculptors in the Académie royale de peinture et de sculpture (1725-1765)*, diss. UvA 2008.*
211. R. van der Neut, 'Van hoekornamenten tot slotplaat. Goed beslagen', *Tableau* 31 (2009) nr. 1, pp. 48-55.
212. F. Scholten, 'Beeldhouwkunst. Gebeeldhouwde verhalen', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010, pp. 164-173.

213. D. Venemans, 'De grafsteen van de familie Noblet in de Oosterkerk te Amsterdam', *Amstelodamum* 95 (2008) nr. 5, pp. 22-28.

g) **Beeldhouwkunst, kunstenaars**

Lorenzo Bartolini (1777-1850)

214. Anoniem, 'Lorenzo Bartolini. Caritas', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 4, pp. 490-491.
215. M. Boomkamp, 'Bartolini's "Carità educatrice": Politics and Iconography in Nineteenth-Century Tuscany', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 3, pp. 202-215.

Jan Pieter van Bourscheit de Oude (1669-1728)

216. E. Bijzet, "'Waer in den Aert en Stand zijn uitgedrukt heel stout". Pieter van Bourscheits Drinkebroers en de boertige kunst in de Nederlanden', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 4, pp. 425-445.

Louis-Simon Boizot (1743-1809)

217. Anoniem, Louis-Simon Boizot. Het offer aan Venus en Het offer aan Ceres', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 4, pp. 485-487.

Joseph Chinard (1756-1813)

218. F. Brinkerink, *Joseph Chinard (1756-1813): un nouveau Pygmalion?*, Parijs 2008.
219. F. Brinkerink, 'Scriptieprijs: "De nieuwe Pygmalion". Carrièrestrategieën van de Franse Beeldhouwer Joseph Chinard (1756-1813)', *De Achttiende Eeuw* 39 (2007) nr. 2, pp. 102-124.

Antonio Canova (1757-1822)

220. M. Boomkamp, *Bertel Thorvaldsens antiekenreceptie in relatie tot Antonio Canova*, Amsterdam 2010.

Paul Joseph Gabriël (1784-1833)

221. M. Boomkamp, 'Paul Joseph Gabriël (1784-1833). Revitalizing Dutch Sculpture in the Early Nineteenth Century', *The Rijksmuseum Bulletin* 58 (2010) nr. 4, pp. 328-365.

Bertel Thorvaldsen (1770-1844)

222. M. Boomkamp, *Bertel Thorvaldsens antiekenreceptie in relatie tot Antonio Canova*, Amsterdam 2010.

Jan Baptist Xavery (1697-1742)

223. D. de Kool, 'Jan Baptist Xavery (1697-1742): een veelzijdig tuinkunstenaar', *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 110 (2011) nr. 2, pp. 59-67.

h) **Kunstverzamelen/verzamelaars/kunsthandel/musea/ etc.**

224. M. Bassa-Aanen, 'Een ideale verzameling', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2011) juni, pp. 1-6.
225. E. Bergvelt, 'Potgieter's "Rijksmuseum" and the Public Presentation of Dutch History in the National Museum (1800-1844)', in: L. Jensen, J. Leerssen en M. Mathijsen (red.) e.a., *Free access to the past. Romanticism, Cultural Heritage and the Nation*, Leiden 2010, pp. 171-195.
226. E. Bergvelt, 'Joodse kunstverzamelaars en hun culturele netwerken in Amsterdam tot circa 1900', in: H. Schijf en E. van Voolen (red.) e.a., *Gedurfd verzamelen. Van Chagall tot Mondriaan*, Zwolle 2010, pp. 40-55.
227. E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe, E. van Wezel, 'National Museums and National Identity Seen from an International and Comparative Perspective, c. 1760–1918', in: Peter Aronsson and Magdalena Hollström (eds), *NaMu. Making National Museums Program. Setting the Frames. 26-28 February 2007, Norrköping, Sweden*, Linköping Electronic Conference Proceedings 022/03, pp. 1-12.*
228. E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe, E. van Wezel (red.), 'Napoleon's Legacy: the rise of national museums in Europe, 1794-1830', in: *Berliner Schriften zur Museumsforschung Band 27*, Berlin 2009, p. 223.*
229. E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe, E. van Wezel, *Specialization and Consolidation of the National Museum after 1830. The Neue Museum in Berlin in an International Context / Museale Spezialisierung und Nationalisierung ab 1830. Das Neue Museum in Berlin im internationalen Kontext* (Berliner Schriften zur Museumsforschung Band 29), Berlin 2011.*
230. E. Bergvelt, 'The Rijksmuseum Amsterdam – ideals and reality (1798-1848)', in: E. Weisser-Lohmann (red.), *Kunst als Kulturgut. Bd. 2: "Kunst" und "Staat" (Neuzeit und Gegenwart)*, München 2011, pp. 251-274.*
231. M.J. Bok en H. Nijboer, 'Netwerken van kunstenaars, kunsthandelaren en verzamelaars', *E-data & Research*, 5 (2010) nr. 3, p. 6.*
232. G. Broersma, 'Het begin van een vorstelijke verzameling', *Mauritshuis in focus* 24 (2011) nr. 3, pp. 23-28.
233. J. de Bruin, 'De "collectie kruitramp 1807" in Stedelijke Museum De Lakenhal', in: A. Ponsen en E van der Vlist (red.) e.a., *Het fataal evenement. De buskruitramp van 1807 in Leiden*, Leiden 2007, pp. 210-237.
234. Q. Buvelot, 'Museum Steengracht', *Mauritshuis in focus* 23 (2010) nr. 3, pp. 22-28.
235. M. Didier, *De ridder en de grootvorstin: kunst en leven van Willem II en Anna Paulowna*, Schoorl 2009.
236. J. Driessen van het Reve, 'Amsterdam, stad van nieuwkomers', *Simulacrum* 18 (2010) nr. 4, pp. 9-12.

237. T. Eliëns, 'De geschiedenis van een verzameling', in: H. Pijzel-Dommisse e.a., *Glinsterend glas: 1500 jaar Europese glaskunst: de collectie van het Gemeentemuseum Den Haag*, Zwolle 2009, pp. 8-25.
238. P. Fuhring en F. Speelberg, *Verscheijde Constige Vindingen. De collectie ornamentprenten van Nanne Ottema*, Zaandam 2009.
239. N. Goodison, 'Matthew Boulton and the Netherlands', *Het Nederlands binnenhuis gaat zich te buiten*, *Leids Kunsthistorisch Jaarboek* 14 (2007), pp. 209-215.
240. F. Grijzenhout, 'Visiting the conservation studio: putting words to conservation', in: E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe en E. van Wezel (red.), *Napoleon's Legacy: the rise of national museums in Europe, 1794-1830* (Berliner Schriften zur Museumsforschung, Band 27), Berlin 2009, pp. 101-109.*
241. F. Grijzenhout, 'In these days of convulsive political change. Discourse and display in the revolutionary museum, 1793-1813', in: K. Tilmans, F. van Vree en J. Winter (red.), *Performing the past: memory, history, and identity in modern Europe*, Amsterdam 2010, pp. 287-303.*
242. F. Grijzenhout, 'Hortense de Beauharnais and Louis Napoléon', in: *A farewell to Ronald de Leeuw: his favourite acquisitions for the Rijksmuseum*, Amsterdam 2008, pp. 104-105.*
243. G. van der Ham, 'Two hundred years of collecting 19th-century art', in: G. van der Ham e.a., *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1800-1900*, Zwolle 2009, pp. 42-48.
244. M. Hoijtink, 'The urge to exhibit: the Egyptian and Etruscan Museums in the Vatican at the dawn of a nationalist era in Europe (1815-1840)', *Fragmenta. Journal of the Royal Netherlands Institute in Rome*, 2008 nr. 2, pp. 37-62.*
245. M. Hoijtink, *Caspar J.C. Reuvens en de musea van oudheden in Europa (1800-1840)*. Diss. Universiteit van Amsterdam 2009.*
246. H. Houtzager, 'Delftse rariteitenverzamelingen in de zeventiende en achttiende eeuw', *Delfia Batavorum* 19 (2009), pp. 59-71.
247. K. Jonckheere, *The Auction of King William's Paintings (1713)*, Amsterdam 2008.
248. K. Jonckheere en F. Vermeylen, 'A world of deception and deceit? Jacob Campo Weyerman and the eighteenth-century art market', *Simiolus* 35 (2011) nr. 1/2, pp. 100-113.
249. E. Jorink, 'Alles hangt met alles samen. Enige opmerkingen over de achttiende-eeuwse verzamelcultuur in de Republiek', *De Achttiende Eeuw* 39 (2007), pp. 42-51.
250. A. de Kruijff e.a., *Het hemels lichaam. Miraculeuze relieken uit de verzameling Hamers-Ijsebrand*, Breda 2009.
251. W. Krul, 'Collecting for posterity: two Dutch art collectors in the nineteenth century and their bequests to the nation', in: *Journal of the History of Collections* 21 (2009) nr. 2, pp. 163-171.*

252. R. de Leeuw, 'Dealer and Cicerone. Piranesi and the Grand Tour', in: S. Lawrence (red.) e.a., *Piranesi as designer*, New York 2007, pp. 240-267.
253. G. Maës, 'Dutch art collections and connoisseurship in the eighteenth century: the contributors of Dezallier d'Argenville and Descamps', *Simiolus* 34 (2009/2010) nr. 3/4, pp. 226-238.
254. D. Meijers, 'Christian von Mechel zwischen Kosmopolitismus und Patriotismus', in: Benno Schubiger (herausgegeben von), *Sammeln und Sammlungen im 18. Jahrhundert in der Schweiz. Akten des Kolloquiums Basel, 16.-18. Oktober 2003*, Genève 2007, pp. 28-46.*
255. D. Meijers, 'Het ideale museum van de achttiende eeuw. Hoogtepunt van het encyclopedisme', *Teylers Magazijn* (speciale uitgave van dit tijdschrift verschenen naar aanleiding van het 225-jarige bestaan van Teylers Museums Ovale Zaal), Haarlem 2009, pp. 4-10.*
256. D. Meijers, 'The Dutch method of developing a national art museum. How crucial were the French confiscations of 1795?', in: E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe en E. van Wezel (red.), *Napoleon's Legacy: the rise of national museums in Europe, 1794-1830* (Berliner Schriften zur Museumsforschung, Band 27), Berlin 2009, pp. 41-53.*
257. D. Meijers, 'Classification as a principle: the transformation of the Vienna K.K. Bildergalerie into a 'visible history of art' (1772-1787)', in: E. Weisser-Lohmann (red.), *Kunst als Kulturgut. Bd. 2: "Kunst" und "Staat" (Neuzeit und Gegenwart)*, München 2011, pp. 161-180.*
258. S. Meloni, 'De schilderijen in de Galerij', *Mauritshuis in focus* 23 (2010) nr. 2, pp. 14-20.
259. P. Michel, 'Dezallier d'Argenville's "Abrégé de la vie des plus fameux peintres": a guide for contemporary collectors or a survey of the taste for paintings of the northern schools?', *Simiolus* 34 (2009/2010) nr. 3/4, pp. 212-225.
260. J. Pelsdonk, 'Teylers oudste verzameling. Eigentijdse penningkunst uit de 18de eeuw', *Teylers Magazijn* 28 (2009) nr. 104, pp. 10-11.
261. A. Quarles van Ufford, 'Kunstenaars en liefhebbers. Kunst uit de tijd van de Verlichting', *Museumtijdschrift Vitrine* 20 (2007) nr. 3, pp. 20-23.
262. G. van de Roemer, 'Het lichaam als borduursel: kunst en kennis in het anatomisch kabinet van Frederick Ruysch', *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 58 (2007/2008), pp. 216-240.
263. G. van de Roemer, 'From vanitas to veneration. The embellishments in the anatomical cabinet of Frederik Ruysch', *Journal of the History of Collections* 22 (2010) nr. 2, pp. 169-186.
264. E. Runia, 'Vorstellijk vertoon', *Mauritshuis in focus* 23 (2010) nr. 2, pp. 6-12.

265. R. Scheller, 'The age of confusion', in: E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe en E. van Wezel, (red.) *Napoleon's Legacy: the rise of national museums in Europe, 1794-1830* (Berliner Schriften zur Museumsforschung, Band 27), Berlin 2009, pp. 17-28.*
266. H. Schijf en M. Wagenaar, 'De joodse bourgeoisie in Amsterdam, 1796-1914', in: H. Schijf en E. van Voolen (red.) e.a., *Van Chagall tot Mondriaan*, Zwolle 2010, pp. 26-39.
267. F. Scholten, *Handzaam verzamelen*, Amsterdam 2011.
268. E. Tibbe en M. Weiss, Druk bekeken: collecties en hun publiek in de 19^e eeuw, *De negentiende eeuw* 34 (2010) nr. 3, Hilversum 2011.
269. I. Vermeulen, 'Het prentenkabinet als papieren museum. Een visueel overzicht van de Europese kunst door Pieter Cornelis Baron van Leyden (1717-1788)', *De Achttiende Eeuw* 42 (2010) nr. 1, pp.73-99.
270. I. Vermeulen, 'The ideal of a museum of prints for the Louvre: critical views on the Chalcographie by Louis Viardot (1800-1883) and Bayle St John (1822-1859)', in: E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe en E. van Wezel, *Specialization and Consolidation of the National Museum after 1830. The Neue Museum in Berlin in an International Context / Museale Spezialisierung und Nationalisierung ab 1830. Das Neue Museum in Berlin im internationalen Kontext* (Berliner Schriften zur Museumsforschung Band 29), Berlin 2011, pp. 255-268.*
271. T. Weidema, 'Instructie of memorie? De functie van de kunstverzameling van de Haagse tekenacademie in de achttiende eeuw', *Jaarboek die Haghe* (2011), pp. 41-59.
272. E. van Wezel, 'Denon's Louvre and Schinkel's Altes Museum', in: E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe en E. van Wezel (red.), *Napoleon's Legacy: the rise of national museums in Europe, 1794-1830* (Berliner Schriften zur Museumsforschung, Band 27), Berlin 2009, pp. 157-172.*
273. E. van Wezel, 'Ein Paar Kinderschuhe der Menschheit: Die vaterländische und ethnographische Abteilung im Neuen Museum', in: E. Bergvelt, D. Meijers, E. Tibbe en E. van Wezel, *Specialization and Consolidation of the National Museum after 1830. The Neue Museum in Berlin in an International Context / Museale Spezialisierung und Nationalisierung ab 1830. Das Neue Museum in Berlin im internationalen Kontext* (Berliner Schriften zur Museumsforschung Band 29), Berlin 2011, pp.137-142.*
274. J. Zijlmans, 'Objecten van herinnering. De Leidse Kruitram in Stedelijk Museum De Lakenhal', in: A. Ponsen en E van der Vlist (red.) e.a., *Het fataal evenement. De buskruitram van 1807 in Leiden*, Leiden 2007, pp. 194-209.

i) **Kunstnijverheid**

a. **Meubel en interieur**

275. R. Baarsen, 'Meubelen. Meubels met karakter', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010, pp. 174-183.

276. P. Born en M. Lemberger, 'Een 18de-eeuws poppenhuis in het Amsterdams Historisch Museum', *Jaarboek de Stavelij* (2007), pp. 53-62.
277. C. de Bruyn, 'Tussen de lakens. Tentoonstelling over ledikanten en beddengoed in de 19de eeuw', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2011) juni, pp. 21-23.
278. J. van Campen, "'Reduced to a heap of monstrous shivers and splinters." Some Notes on Coromandel Lacquer in Europe in the 17th and 18th Centuries', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 2, pp. 136-150.
279. A. ten Cate, 'Sierlijk snijwerk. Restauratie van de guirlandes in de Ovale Zaal', *Teylers Magazijn* 31 (winter 2011/2012) nr. 133, pp. 6-8.
280. R. Harmanni, J. van Braak en H. Stroucken, *Papieren behang: een rijke geschiedenis*, Utrecht 2007.
281. T. Hermans, E. Koldewey en D. Snoodijk, *Over de vloer. Met voeten getreden erfgoed*, Zwolle 2008.
282. J. de Haan, 'Hoe "Hollands" was het Groninger interieur?', *Desipientia* 17 (2010), pp. 10-13.
283. R. Harmanni, 'Een Andriessen-kamer in de collectie van het Amsterdams Historisch Museum', *Amstelodamum* 95 (2008) nr. 1, pp. 16-28.
284. E. Hartkamp-Jonxis, 'Impressie van het interieur. Een bezoek aan "toen"', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010, pp. 88-117.
285. B. Jacqué en E. Koldewey, 'Sales of scenic wallpapers from Jean Zuber & Co in the Netherlands (1818-1824)', *Het Nederlandse binnenhuis gaat zich te buiten, Leids Kunsthistorisch Jaarboek* 14 (2007), pp. 216-227.
286. Ch. Jörg, 'Vergane glorie: Chinese zijden stoffen in het Nederlandse interieur', *Het Nederlandse binnenhuis gaat zich te buiten, Leids Kunsthistorisch Jaarboek* 14 (2007), pp. 180-207.
287. Ch. Jörg, *Chinese export silks for the Dutch in the 18th century*, Londen 2008.
288. B. Koopmans en D. Valentijn, *Rijk van binnen: beelden van het Haagse interieur*, Amsterdam 2008
289. B. Maes, R. Harmanni en J. Bohan, 'Papierbehang. Historie, conservering en restauratie', *Praktijkreeks cultureel erfgoed*, dl. 17 (2011) nr. 49.
290. J. Pijzel-Dommisse en M. Hohé, *XXSmall. Poppenhuizen en meer in miniatuur*, Zwolle 2011.

291. M. van Royen-Engelberts, *Sara's poppenhuis: het poppenhuis van Sara Rothé in het Frans Hals Museum*, Frans Hals Museum Haarlem, 2011.

292. W. Sybesma, 'Poppenhuis verhuisd!', *Bulletin / Dordrechts Museum* (2011) december, pp. 22-23.

b. Edele metalen

293. Anoniem, 'Albertus Daniël Pijzel. Twee kandelabers', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 4, pp. 492-493.

294. Anoniem, 'Een grote schaal met bloemtakken', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 4, pp. 483-485.

295. Anoniem, 'W. Diemont, made by Hendrik Smits (c. 1772-1841). Sauce Boat', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 4, pp. 355-357.

296. Anoniem, 'Wouter and Gerard Verschuur, made by Jean Anthoine de Haas (c. 1753-1835)', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 4, pp. 357-359.

297. Anoniem, 'Johan Werner Gericke. Gouden penningdoos voor de Franse vice-admiraal Pierre Antoine de Suffren', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 3, pp. 362-364.

298. M. van der Beek, 'Berichten uit het Geldmuseum. Bengt Ferrners bezoek aan de Utrechtse Munt (1759)', *De Beeldenaar* 31 (2007) nr. 6, pp. 287-289.

299. B. van Benthem, 'Bennewitz en Bonebakker. Een en ander naar aanleiding van boek en tentoonstelling', *Jaarboek de Stavelij* (2007), pp. 103-114.

300. D. Biemond, 'Een 18de-eeuwse bedieningsdoos uit Geesteren', *Jaarboek de Stavelij* (2007), pp. 69-74.

301. J. Bierens de Haan en J. Jas, 'Gelderse families en hun zilverbestellingen gedurende de achttiende eeuw', *Historisch Jaarboek voor Gelderland* 98 (2007), pp. 67-109.

302. M. Dribergen, 'Brandewijnkom', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 18 (2008) nr. 2, pp. 14-17.

303. J. ter Molen, 'Set van acht kandelabers', *Bulletin van der Vereniging Rembrandt* 18 (2008) nr. 1, pp. 14-19.

304. J. ter Molen, *Goud-zilver-oranje. Interacties van edel allooi*, Edam 2009.

305. B. van Noordwijk, 'Zilver voor zondags. Religieus erfgoed', *Tableau* 30 (2008) nr. 2, pp. 49-52.

306. J. Pijzel-Dommisse, 'Europees serviesgoed en zilver aan tafel', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010, pp. 196-207.
307. K. van der Pols, 'De revolutiejaren 1780 tot 1813 in Nederland. Een verkenning in penningen en objecten', *De Beeldenaar* 31 (2007) nr. 2, pp. 53-64.
308. A. Roosjen-Holleman e.a., *Nederlandse zilveren miniaturen uit de 17de en 18de eeuw*, Zwolle 2011.
309. Ch. Schollaardt en C. ten Thije, 'Van muntverzameling tot Geldmuseum', *Oud-Utrecht* 80 (2007) nr. 4, pp. 90-91.
310. E. Varga, 'Waar het om draait. Reis over het penningvlak van de Drenkelingenpenning', *De Beeldenaar* 31 (2007) nr. 1, pp. 13-15.
311. J. Wams, 'Kanonnen in zilver', *Jaarboek de Stavelij* (2007), pp. 63-68.
312. H. van der Zwaag, 'Alkmaarse goud- en zilversmeden uit de periode 1753-1807', *Jaarboek de Stavelij* (2007), pp. 75-92.

c. Aardewerk

313. M. van Aken-Fehmers e.a., *Delfts aardewerk. Geschiedenis van een nationaal product. Deel IV: Vazen met tuiten. 300 Jaar pronkstukken*, Zwolle 2007.
314. M. van Aken-Fehmers, "'Van alle soort, gemeen en best.'" Delfts aardewerk in het Hollandse interieur (1600-1800)', *Desipientia* 17 (2010), pp. 4-9.
315. M. van Aken-Fehmers, 'Delftse "Porceleynbakkers" van vazen met tuiten 1680-1740', in: M. van Aken-Fehmers e.a., *Delfts aardewerk. Geschiedenis van een nationaal product. Deel IV: Vazen met tuiten. 300 Jaar pronkstukken*, Zwolle 2007, pp. 8-27.
316. M. van Aken-Fehmers, 'Een modieuze ondergrond van blauw, zwart en olijfgroen', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 134-139.
317. E. van den Berg e.a., 'Hoogtepunten van Nederlands wapenporselein', *Vormen uit Vuur* 202 (2008) nr. 3, pp. 29-53.
318. S. Bosmans, 'Met of zonder tuiten: tulpenvazen in de negentiende en twintigste eeuw', in: M. van Aken-Fehmers e.a., *Delfts aardewerk. Geschiedenis van een nationaal product. Deel IV: Vazen met tuiten. 300 Jaar pronkstukken*, Zwolle 2007, pp. 90-106.
319. S. Bosmans, 'Voor kerk en thuis. Chinees exportporselein met christelijke voorstellingen', *Vormen uit Vuur* 206/207 (2009) nr. 3/4, pp. 56-63.

320. S. Bosmans, 'Het geheim van het witte goud. Techniek en productie van porselein', in: A. Trumpie e.a., *Pretty Dutch: 18de eeuwse Hollands porselein*, Leeuwarden 2007, pp. 30-32.
321. J. van Campen, 'Oosters porselein. Exotisch pronken', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010, pp. 184-195.
322. J. van Campen, 'De porseleinverzameling van W.F. van Heukelom', *Vormen uit Vuur* 208 (2010) nr. 1, pp. 2-12.
323. J. van Dam, 'De haven van Harlingen in 1812 op een bord uit Sèvres', in: G. van der Ham en E. Sint Nicolaas (red.), *Buitengaats. Vierentwintig verhalen over havens*, Rijksmuseum Amsterdam 2008, pp. 14-18.
324. K. Duysters, 'Arnhemse faience (1759-ca. 1770). Museum voor Moderne Kunst Arnhem, 16 februari tot en met 25 mei 2008', *Vormen uit Vuur* 199 (2007) nr. 4, pp. 47-50.
325. K. Duysters, 'Lijst van bekend stukken Arnhemse faience', in: J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008, pp. 144-189.
326. T. Eliëns, *Wapengekletter op Chinees porselein*, Amsterdam 2008.
327. T. Eliëns (red.), *Keizerlijk porselein uit het Shanghai Museum*, (Gemeentemuseum Den Haag/ Shanghai Museum) Zwolle 2011.
328. J. Estié, 'Beelden, trompe-l'oeil en excentrieke objecten. De Hollandse modellen', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 174-187.
329. J. Estié, 'Specifieke producten. De themaborden', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 188-191.
330. J. Estié, 'De tabakspotten', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 192-197.
331. A. Gaba-van Dongen, 'Gã Gã Mwe. Duist steengoed kennen in Afrika', *Vormen uit Vuur* 198 (2007) nr. 2/3, pp. 74-78.
332. W. Hoekstra-Klein, *Geschiedenis van de Delftse Plateelbakkerijen. Deel 13-18*, Delft 2007-2011.
333. W. Hoekstra-Klein, 'Merken van Delftse plateelbakkerijen', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 218-221.
334. E. Holsappel, 'De unieke verzameling van Wilfred de Winton. Hollands porselein in het National Museum of Wales', *Vormen uit Vuur* 205 (2009) nr. 2, pp. 23-29.

335. Ch. Jacob-Hanson, 'Louis Victor Gervertot – new attributions, 1768-1773', *Vormen uit Vuur* 211 (2010) nr. 4, pp. 7-15.
336. Ch. Jacob-Hanson, 'Fidelle Duvivier. Tracing the career of a porcelain painter', *Vormen uit Vuur* 199 (2007) nr. 4, pp. 37-46.
337. I. de Jager en N. Schadee (red.), *Tegels uit Rotterdam: 1609-1866*, Zaltbommel 2009.
338. J. Jongstra, 'Presenteerschaal', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 20 (2010) nr. 2, pp. 23-25.
339. J. Jonstra, 'Nederlandse tegels in Cairo. Een onderzoek in de Sbil Kuttab van Sultan Mustafa III', *Vormen uit Vuur* 215/216 (2011/2012) nr. 4/1, pp. 50-59.
340. M. Jonker, 'De geschiedenis van de Nederlandse porseleinproductie in de 18de eeuw', in: A. Trumpie e.a., *Pretty Dutch: 18de eeuws Hollands porselein*, Leeuwarden 2007, pp. 12-15.
341. Ch. Jörg, 'Het wapenporselein van Albert Sichterman', *Vormen uit Vuur* 202 (2008) nr. 3, pp. 20-28.
342. J. Kamermans, *Het Tegelboek. Hoogtepunten uit het Nederlands Tegelmuseum*, Zwolle 2010.
343. J. Kamermans, 'Schouw met tegeltableau "Jozef wordt verkocht"', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt*, 17 (2007) nr. 1, pp. 18-20.
344. J. Kamermans, 'Speltegels', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt*, 17 (2007) nr.3, pp. 23-25.
345. S. Klüver, '...Schuitje varen, theetje drinken...', *Vormen uit Vuur* 212/213 (2011) nr. 1, pp. 72-81.
346. J. Kroes, *Chinese Armorial Porcelain for the Dutch Market*, Zwolle 2007.
347. J. Kroes, 'Hoog Edelewelgebooren Heer en Neef. Chinees porselein met Nederlandse familiewapens in de achttiende eeuw', *Vormen uit Vuur* 202 (2008) nr. 3, pp. 6-19.
348. Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008.
349. Ch. Lahaussais, 'Interactief spel van keramiek', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 124-127.
350. Ch. Lahaussais, 'Het kasjmierdecor. Een antwoord in oosterse stijl op de Franse randversieringen', pp. 128-133.

351. Ch. Lahaussais, '1700-1730. Het succes van het in Japanse stijl beschilderd Delfts aardewerk', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 140-145.
352. Ch. Lahaussais, 'Een mengeling van genres, stijlen en schildertechnieken', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 148-151.
353. Ch. Lahaussais, 'Een in de achttiende eeuw begeerd wanddecor. De decoratieve wandplaat', pp. 156-161.
354. Ch. Lahaussais, 'Het grootvuurpalet in al zijn variaties', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 170-173.
355. Ch. Lahaussais, 'De merkwaardige geschiedenis van een beeldje met een doedelzakspeler in rood Delfts aardewerk', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, 200-201.
356. Ch. Lahaussais, 'De interesse van Alexander Brongniart voor Hollandse faience', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 202-203.
357. Ch. Lahaussais, 'Een Angelsaksische verzamelaar. Een hedendaagse collectie Hollands aardewerk', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 216-217.
358. A. van der Meulen en P. Smeele, 'Een kwestie van overleven. De Delftse plateelbakkers in de eerste helft van de negentiende eeuw', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 204-209.
359. A. van der Meulen en P. Smeele, 'De pottenschuiten aan de Wolfshoek. Oosterhoutse schippers en de aardewerkhandel in Rotterdam in de achttiende en negentiende eeuw', *Vormen uit Vuur* 203 (2008) nr. 4, pp. 18-39.
360. A. van der Meulen en P. Smeele, 'De namaak bekroond. De keramiek, ingezonden naar de eerste nationale nijverheidstentoonstellingen van 1808 en 1809', *Vormen uit Vuur* 197 (2007) nr. 1, pp. 2-17.
361. A. van der Meulen en P. Smeele, 'Pottenbakkers en de terracotta-mode in de negentiende eeuw', *Vormen uit Vuur* 215/216 (2011/2012) nr. 4/1, pp. 105-109.
362. H. Nijboer, 'Een product "Tot Oogen lust en Pronkery". De markt voor Hollands porselein', in: A. Trumpie e.a., *Pretty Dutch: 18de eeuws Hollands porselein*, Leeuwarden 2007, pp. 22-24.
363. J. Pijzel-Dommisse, 'Europees serviesgoed en zilver aan tafel', in: A. de Vries (red.) e.a., *Duivenvoorde. Bewoners, landgoed, kasteel, interieur en collectie*, Zwolle 2010, pp. 196-207.

364. J. Pijzel-Dommisse, 'Vijf bijzondere aankopen van Hollands porselein', *Vormen uit Vuur* 205 (2009) nr. 2, pp. 2-8.
365. J. Pluis en R. Stupperich, *Mythologische voorstellingen op Nederlandse tegels. Metamorphosen van Ovidius*, Leiden 2011.
366. I. de Pree-Dommisse, 'Pronkzucht aan het hof. Keizerlijk porselein uit Shanghai', *Vormen uit Vuur* 212/213 (2001) nr. 1, pp. 86-89.
367. H. Rassing en K. Duysters, 'De literatuur- en verzamelgeschiedenis van Arnhemse faience', in: J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008, pp.132-143.
368. J. Rassing, 'De eerste klein vuurdecoraties in Delfts. Een ambitieus alternatief voor kostbaar oosters porselein', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 152-155.
369. J. Rassing, 'De Arnhemse Fabrique: een Europees avontuur duurt voort', *Vormen uit Vuur* 205 (2009) nr. 2, pp. 9-13.
370. J. Rassing, 'Decors in kleinvuurkleuren in navolging van europees porselein. Een te kostbare productie', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 162-167.
371. J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008.
372. J. Rassing-Wolfert, 'Arnhemse faience', in: J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008, pp. 8-19.
373. J. Rassing-Wolfert, 'De Arnhemse Fabrique', in: J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008, pp. 20-31.
374. J. Rassing-Wolfert, 'Delftse en buitenlandse invloeden op Arnhemse faience', in: J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008, pp. 32-43.
375. J. Rassing-Wolfert, 'De verspreiding van vakkennis', in: J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008, pp. 44-53.
376. J. Rassing-Wolfert en H. Rassing, 'Modellen en decoraties', in: J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008, pp. 56-93.
377. J. Rassing-Wolfert en K. Duysters, 'Het assortiment van de Arnhemse fabriek', in: J. Rassing-Wolfert e.a., *Arnhemse faience (1759- ca. 1770). Een Europees avontuur*, Zwolle 2008, pp. 94-131.

378. J. Rassing-Wolfert, 'De "porselein"schilder Christian Gittlieb Kuntze in de Arnhemse Fabrique', *Vormen uit Vuur* 197 (2007) nr. 1, pp. 44-51.
379. E. Schaap, 'Een herontdekking in Europa en de Verenigde Staten. Een exemplarische collectie Hollands aardwerk in het Philadelphia Museum of Art', in: Ch. Lahaussais e.a., *Delfts aardewerk*, Amsterdam 2008, pp. 210-215.
380. J. Schokkenbroek, 'Versteend verleden. Chinese portretbeeldjes in de collectie van het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam', *Vormen uit Vuur* 203 (2008) nr. 4, pp. 2-13.
381. C. Scholten, 'Inspiratie of imitatie? Het decoreren van Hollands porselein', in: A. Trumpie e.a., *Pretty Dutch: 18de eeuws Hollands porselein*, Leeuwarden 2007, pp. 38-41.
382. A. Trumpie e.a., *Pretty Dutch: 18de eeuws Hollands porselein*, Leeuwarden 2007.
383. A. Trumpie, 'Pretty Dutch in Keramiekmuseum Princessehof. Hollands porselein uit de achttiende eeuw met hedendaagse varianten', *Vormen uit Vuur* 197 (2007) nr. 1, pp. 35-40.
384. D. van Wegen, *De Hollandse porseleinroute: Amsterdam, Weesp, Loosdrecht*, Nieuw-Loosdrecht 2009.
385. D. van Wegen, 'Een Patriotse oproep aan de porseleinfabriek te Loosdrecht', *Vormen uit Vuur* 211 (2010) nr. 4, pp. 22-28.

d. Walvisbeen

386. F. Wonu Veys, 'Hoeroa, ceremoniële staf en wapen', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 20 (2010) nr. 3, pp. 23-25.

e. Ivoor

387. J. van Campen, *Chinees ivoor voor Westerse kopers in de collectie van het Rijksmuseum Amsterdam*, Rijksmuseum Amsterdam 2009.
388. J. van Campen, 'Masters of the Knife. Chinese Carving in Wood, Ivory and Soapstone', *The Rijksmuseum Bulletin* 59 (2011) nr. 2, pp. 152-173.

f. Diorama's

389. Anoniem, 'Gerrit Schouten. Diorama met een model van het gedenkteken voor oud-gouverneur J.F. de Friderici', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 3, pp. 364-366.
390. Anoniem, 'Gerrit Schouten's "Diorama of the Memorial for the ex-Governor J.F. de Frederici (1812)" revisited', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 3, pp. 258-259

391. Anoniem, 'Gerrit Schouten. Diorama met een voorstelling van de Waterkant in Paramaribo', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 3, pp. 366-367.
392. J. de Hond en E. Sint Nicolaas, 'Gerrit Schouten (1779-1839). Diorama of a Carib Camp', *The Rijksmuseum Bulletin* 58 (2010) nr. 4, pp. 390-391.
393. J. de Hond en E. Sint Nicolaas, 'Javanese Market Place', *The Rijksmuseum Bulletin* 58 (2010) nr. 4, pp. 394-395.
394. C. Medendorp en E. Sint Nicolaas, *Kijkkasten uit Suriname: de diorama's van Gerrit Schouten*, Amsterdam 2008.
395. E. Sint Nicolaas, 'William Leckie, Trader in Paramaribo. A Diorama of 1820', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 3, pp. 244-257.
396. E. Sint Nicolaas, 'Paramaribo in 1820. Een diorama van de waterkant door Gerrit Schouten', *Jaarverslag Rijksmuseum* (2007), pp. 62-66.
397. E. Sint Nicolaas, 'Komen en gaan in de haven van Paramaribo', in: G. van der Ham en E. Sint Nicolaas (red.), *Buitengaats. Vierentwintig verhalen over havens*, Rijksmuseum Amsterdam 2008, pp. 99-103.

g. Achterglasschildering

398. Anoniem, 'Portret van Catharine Geertruida van Braam Houckgeest, geboren Van Reede van Oudtshoord (1746-1799) en haar dochter Françoise', *Bulletin van het Rijksmuseum* 56 (2008) nr. 4, pp. 488-489.

h. Fotografie

399. P. Eckhardt, 'John L. Rikker or Warren Thomson. Portrait of Johannes Ellis and his Wife Maria Louisa de Hart', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 3, pp. 260-262.
400. H. Rooseboom, *What's wrong with Daguerre? Reconsidering old and new views on the invention of photography*, Amsterdam 2010.

i. Steen

401. B. Sliggers, 'Uitgelicht. Het Tijgeroog van Gordon', *Teylers Magazijn* 29 (2010) nr. 108, p. 14.

j. Hout

402. R. van der Neut, 'Schilderen in hout', *Tableau* 30 (2008) nr. 2, pp. 74-81.

k. Kostuum en textiel

403. L. Van Aert en D. van den Heuvel, 'Sekse als sleutel tot succes? Vrouwen en de verkoop van textiel in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden 1650-1800', *Textielhistorische Bijdragen* 47 (2007), pp. 7-32.

404. Anoniem, 'Tablecloth with the arms of Habsburg, Charles VI on horseback, trophies and arms', *The Rijksmuseum Bulletin* 57 (2009) nr. 4, pp. 352-355.
405. M. Ghering-van Ierlant, *Vrouwenmode in Prent. Modeprenten 1780-1930*, Utrecht 2007.
406. G. van der Ham, 'Oppedoken haven – een bijzonder gezicht op Kanton', in: G. van der Ham en E. Sint Nicolaas (red.), *Buitengaats. Vierentwintig verhalen over havens*, Rijksmuseum Amsterdam 2008, pp. 28-32.
407. M. Hohé, T. Rosa de Carvalho en H. Adriaans, *Haagse hofmode*, Zwolle 2007.
408. A. Moonen, *Geschiedenis van de Nederlandse quilt*, Utrecht 2008.
409. B. Du Mortier e.a., *Accessorize. 250 Objects of fashion & desire*, Rijksmuseum Amsterdam 2009.
410. S. van Roode en J. Bos, 'L'État Moderne. Sluiers en sieraden', *Teylers Magazijn* 30 (2011) nr. 109, p. 9.
411. W. Ruberg, 'Rouwbriefen en rouwkleding als communicatiemiddelen in de negentiende eeuw', *De Negentiende Eeuw* 31 (2007) nr. 1, pp. 22-37.

l. Sieraden en accessoires

412. P. Lunsingh Scheurleer, 'De havenstad Surat, een knooppunt van culturen', in: G. van der Ham en E. Sint Nicolaas (red.), *Buitengaats. Vierentwintig verhalen over havens*, Rijksmuseum Amsterdam 2008, pp. 64-69.
413. B. Du Mortier e.a., *Accessorize. 250 Objects of fashion & desire*, Rijksmuseum Amsterdam 2009.
414. S. van Roode en J. Bos, 'L'État Moderne. Sluiers en sieraden', *Teylers Magazijn* 30 (2011) nr. 109, p. 9.

m. Email

415. F. Diercks, 'Ambitions in Enamel', *The Rijksmuseum Bulletin* 59 (2011) nr. 4, pp. 368-391.

n. Barnstenen/amberen speeldoosjes

416. R. Baarsen, 'Speeldoos met vier kleinere dozen', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 21 (2011) nr. 1, pp. 22-25.

o. Glas

417. C. de Bruyn, 'Gegraveerd glas "Vivat de Houtnegotie"', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 21 (2011) nr. 2, pp. 26-29.

418. K. Duysters, 'Een drinkglas met het familiewapen Op ten Noorth', *Vormen uit Vuur* 204 (2009) nr. 1, pp. 46-48.
419. K. Duysters en J. Pijzel-Dommisse, 'Kelkglas met afbeelding van parende haan en hen. Kelkglas met afbeelding van de Surinaamse koffieplantage Kleinslust. Bokaal met deksel met afbeeldingen van de buitenplaats Meer en Berg', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 19 (2009) nr. 1, pp. 21-25.
420. A. Laméris en R. Michels, 'Drie glazen uit Suriname', *Vormen uit Vuur* 209/210 (2010) nr. 2/3, pp. 5-11.
421. J. Pijzel-Dommisse en T. Eliëns, *Glinsterend glas: 1500 jaar Europese glaskunst: de collectie van het Gemeentemuseum Den Haag*, Zwolle 2009.
422. C. Siefers, 'Twee Rijnlandse bokalen', *Vormen uit Vuur* 209/210 (2010) nr. 2/3, pp. 12-21.
423. K. Schooneberg, 'Het blauwe bolletje in Venetiaans glas', *Vormen uit Vuur* 205 (2009) nr. 2, pp. 30-33.
424. C. van Walré de Bordes, '34 keer toasten?', *Vormen uit Vuur* 209/210 (2010) nr. 2/3, pp. 72-75.